

Характеристика чинників впливу на розуміння молодшими школярами текстів різних видів

В. О. Мартиненко, канд. пед. наук

У процесі дослідження були виділені такі групи чинників:

1. Чинники, пов'язані з віковими й індивідуальними особливостями школярів, – так звані природні домінанти: • розуміння тексту у молодшому шкільному віці полягає у переведенні дітьми окремих смислових одиниць на мову свого досвіду. Оскільки такий досвід недостатній, розуміння може бути неповним, мати фрагментарний характер; • наївно-реалістичне для більшості дітей ставлення до змісту художніх творів; підвищена природна емоційність учнів, яка є рушієм внутрішньої активності дитини під час сприймання твору; • у сприйманні й мисленні дітей домінує образний зміст твору, словесно-поняттєве засвоюється важче; • переважання у молодших школярів наочного мислення впливає на рівень усвідомлення основного смислу художнього тексту, його концептуальної інформації; встановлення смислових контекстних відношень; • широкий розрив між засобами художнього узагальнення у художньому тексті і можливостями його осмислення учнями, здатність до образного узагальнення й образної конкретизації; • у розумінні текстів молодшими школярами спостерігаються суттєві індивідуальні відмінності, які визначаються різним запасом фонових знань, життєвого досвіду, мотиваційною спрямованістю особистості дитини; • недостатній рівень мовленнєвого розвитку, словникового запасу учнів не завжди дозволяє учням висловити те, що зрозуміло.

2. На рівень розуміння школярами літературних і навчальних текстів істотний вплив мають сучасні соціальні чинники – так звана «криза дитячого читання», падіння його престижу, які значною мірою пов'язані з інтенсивним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, збільшенням обсягів і питомої ваги різних видів екранної продукції, з якими активно взаємодіють учні у навчально-пізнавальній діяльності. Це зумовило становлення нового типу читача, якому притаманне переважно прагматичне ставлення до читання

(«знайти», «здобути» інформацію), тенденція до фрагментарного, поверхового (на рівні фактичної інформації) сприймання змісту текстів різних видів, слабо виражена особистісна читацька мотивація, істотно знижено рівень уміння самостійно працювати з традиційними дитячими друкованими виданнями. Відтак читання у традиційному сенсі, робота з друкованим словом, які вимагають більшої уваги, зосередження і напруги, для багатьох дітей стали нецікавими

3. Наступна група чинників пов'язана з характеристиками власне тексту: доступність матеріалу читання, складності його змісту, композиційно-сміслової структури, словникового складу, синтаксичних конструкцій, ступінь складності і повторюваності тих чи інших лексичних одиниць, жанрові особливості твору, якість поліграфічного виконання тексту, його зв'язність, стиль та ін